

Oponentský posudek disertační práce

Oponent: **PhDr. Markéta Jarošová, Ph.D.**

Předkladatel: **Mgr. Zuzana Křenková**

Školitel: **prof. PhDr. Jiří Kuthan, DrSc., Dr.h.c.**

Název práce: **Architektura klášterů františkánů observantů v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Horní Lužici ve druhé polovině 15. století**

Předložená disertační práce Zuzany Křenkové se zabývá problematikou architektonické podoby klášterů františkánů observantů a to na vymezeném území v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Horní Lužici v období druhé poloviny 15. století. Práce je systematicky členěna do dvou částí. V první z nich autorka připomíná kontext založení františkánů observantů a zdůrazňuje jejich význam i pro české prostředí, jakožto náboženských i politických center. Hovoří o významu misijní činnosti italského kazatele Jana Kapistrána, stanovuje výběr staveb na základě česko-polské řádové provincie, do níž sledované stavby náležely a které dále podrobuje důkladné analýze. Věnuje se interpretaci definice „františkáni observanti“, stejně tak i pojmenování této řehole, což se v jednotlivých oblastech různí, a proto i v literatuře se objevují odlišné termíny. Autorka se zabývá otázkou řeholních pravidel, které mimo jiné deklarují ideální podobu architektury, a tato nařízení konfrontuje s výslednou realizovanou podobou klášterních objektů.

Zdůrazňuje rovněž úlohu fundátorů, kteří, jak je v práci na řadě míst doloženo, sehráli velmi důležitou úlohu při zakládání těchto řeholních staveb. Lze říci, že samotní fundátoři pak ovlivnili do určité míry i formální podobu architektury františkánů observantů, která se sice do určité míry přidržuje daných řeholních pravidel, ovšem konkrétní regionální podmínky a stavební realizace budované ve stejném období v dané geografické oblasti, předurčily finální podobu františkánských objektů. Na stavbách světských, farních kostelů, stejně tak i františkánských klášterních komplexů se mnohdy podílela tatáž stavební huť. V tomto kontextu autorka polemizuje nad tím, zda je vůbec oprávněné užívat pojmu architektura klášterů observantů.

Text je jasně formulován, autorka vychází z řady archivních pramenů a sekundární literatury, což dokládá jednak bohatý poznámkový aparát i seznam pramenů a literatury uvedený v práci, který je velmi precizní.

Další část disertační práce je konstruována na základě 28 katalogových hesel, přičemž řazení staveb sleduje abecední pořadí, nezohledňuje geografické ani periodické určení. V katalogu jsou uvedeny jak zaniklé, tak dosud existující kláštery františkánů observantů. Pro analýzu zaniklých objektů využívá vedle pramenných materiálů především vedut. Snad k tomuto členění, byť logickému, mám drobnou výhradu. Jelikož je v práci zdůrazňováno, že výsledná podoba architektury nevyplývá tolik z řádových pravidel, ale je mnohem více ovlivněna právě konkrétním regionem nebo osobnostmi fundátorů, volila bych jinou strukturu řazení staveb, které by mohlo vystihnout i diferenciaci staveb zaniklých a doposud existujících, což ovlivňuje možnosti interpretace. Stejně tak bych u každého popisku uváděla i místo stavby, protože při „listování katalogem“ je to nepřehledné. Tyto námitky jsou však ryze subjektivní.

Proto, aby předložená disertační práce nabyla této podoby, musela autorka podniknout rozsáhlý terénní výzkum na poměrně rozlehlém území. Vytvořit syntézu architektonických realizací je vždy časově i finančně velmi náročné. Navíc, náročnost je mnohdy znásobena neumožněným přístupem do dílčích objektů, především do interiérových částí. Je nutné konstatovat, že ač z různých důvodů autorce nebylo umožněno vše detailně prozkoumat (od krypt po krovy), pořídit fotodokumentaci, apod., podařilo se ji nakonec sumarizovat obrovské množství materiálu, na základě kterého mohla následně sledované stavby patřičně zhodnotit. Nezbytností pro takto koncipované téma byl i interdisciplinární výzkum, obnášející rešerše archivních pramenů a literatury v řadě vědeckých institucí, památkových ústavů, knihoven, z nichž čerpala stavebně-historické a archeologické průzkumy.

Zuzana Křenková se pustila do velmi komplikovaného tématu, jednak proto, že doposud této problematice nebyla věnována patřičná pozornost, a to je vždy úkol velmi svízelný. Přestože autorka vycházela z části z českého prostředí, prokázala podrobné znalosti sledované problematiky rovněž v zahraničním památkovém fondu. Svou erudici prokázala i tím, že dokázala s dosavadními názory uvedenými v odborné literatuře polemizovat a vlastní stanoviska přesvědčivě argumentovat. Například když uvádí, že

„ve františkánech observantech nelze vidět nositele expanze sklípkové klenby, o jejíž užití se postaraly fundátorské rody“.

Autorka dokáže na architekturu nazírat jak z hlediska struktury řádu, tak v rámci vývoje architektury. Obsažná a obsáhlá katalogová hesla jsou doplněna četnou řadou fotografické dokumentace, pozůstávající jak z výřezů vedut, či jiných grafických listů nebo kreseb, archivních materiálů, plánů a půdorysů, dokládající badatelčino úsilí postihnout jednotlivé stavby velmi komplexně; současně využívá řady vlastních snímků a utváří tak ucelený katalog, který přináší ve výsledku celou řadu nových zajímavých zjištění.

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji srdečně doporučuji k obhajobě, navrhuji klasifikaci „prospěla“ a současně navrhuji tuto disertaci publikovat.

V Praze dne 1. 6. 2016

PhDr. Markéta Jarošová, Ph.D.